

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 5. An quæstionibus, quæ moueri possunt circa propositam
obligationem,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

factus est locupletior (habeo ad hoc scilicet adhuc id quod alioqui consumpturus erat) non ad amplius: quamuis ipsum minus sit, quam illud quod de dicto vitulo comedat. Neque tamen si sit maius, tenebitur id ipsum totum restituere: vt Petrus à Nauar. in seq. dub. 2. ex eo probat, quod alioqui plus restitueretur quam esset ablatum: ad quod ne quidem is, qui mala fide accepit, tenetur; cum iustitia id non exigit.

Possent hoc loco pleraque alia similia exempla assignari, quorum aliqua videri possunt apud Sorum in citato art. 2. vers. Regula est iuris: qui bene notauit non esse quem iudicandum fieri locupletior propterea solum, quod occasione domini accepti statum mutauerit, in duendo se splendidius, aut viuendo lautius: si que bona fide consumpsit id quod ex re aliena sibi dono datum est. Satis est enim quod nihil amplius quam alioqui haberet, ea de causa habeat, vnde locupletior factus esse dicatur. Exempli gratia. Aliquis inuitatus ad splendidius conuiuium, in quod bona fide consumpsit res magni pretij, quas postea sciuit esse furtivas; solum tenetur restituere quantum consumpsisset ex suis propriis bonis, si de talibus non comedisset. Similiter si quis vestem pretiosam bona fide emit vili pretio, & post eam consumptam, reficit esse alienam; tenetur solum restituere quantum ipse expendisset in alia veste, nisi illam emisisset. Possessor autem male fidei teneretur ad restituendum totum, quod de alieno consumpsit, etiam si non erat alioqui tantum sumptum facturus.

Obligatio cum fructus rei iniuste accepta extant.

Quarta regula est. Possessorem bonæ fidei habeatorem fructus ex re iniuste accepta: siue banc adhuc habeat, siue non: teneri illos restituere siue sit factus locupletior, siue non. Hæc manifesta est ex eo quod Calet. expressit in verbo Restitutio cap. 1. paulo ante finem: nullam differentiam esse quoad restitutionem, inter rem alienam, & fructus rei alienæ: cum fructus hoc ipso sint res alienæ, quod producti sint à re aliena; vnde quia illi ad huius dominium pertinent, dum quis eos non restituit, planè retinet alienum. Quod aduerte locum habere: quantumvis dominus non esset ex tali re tales fructus alias habiturus. Id enim non impedit quominus pertineant ad eundem dominum, cuius conditio per accidens in eo est melior effecta.

Cæterum si bonæ fidei possessor nullos fructus ex re habuit, etiam suâ culpâ lata, non tenetur ad aliquam compensationem: quia si aliqui prouenissent, etiam sine sua industria, & postquam illos percepisset, durante bona fide malè consumpsisset, atque adeo in mare proiecisset, non teneretur ad illorum restitutionem, vt hinc probatur; quia nõ datur talis obligatio ratione iniustæ acceptiõis, cum formaliter non peccauerit contra iustitiam, excusante illum ignorantia: neque ratione rei acceptæ, cum eam non habeat, neque factus sit ex ea locupletior. In eo que distinguitur possessor bonæ fidei à malæ fidei possessore.

CAPVT V.

De questionibus que moueri possunt circa propostam obligationem.

SVM MARIVM.

40. De questione, An is qui rem furtiuam emit, possit eam reddere furi, ad recuperandum pretium a se datum: auctores & rationes in vtramque partem.
41. Negatiua est tenenda, cum possessor fuerit male fidei, aut rem gratioso titulo accepit.
42. Est locus excusationi ob facilitatem quâ dominus scitur eam recuperare, vel ob iuris ignorantiam excusabilem.
43. Cum possessor fuerit bonæ fidei, non videtur cogendus ad vnam partem quam alteram partem sequendam.
44. Quid agendum sit possessori bonæ fidei, cum furem aut rei dominum inuenire non potest.
45. Permittens rem iniuste acceptam, sibi auferri ab eo qui dedit dummodo non offerat, liber est ab obligatione restituendi.
46. Quando male fidei possessor tenetur restituere rem in valore quem habuit maximum, a tempore quo ipse fuit in mora restituendi.
47. Quando ad id non tenetur.

Valerij som. l. Pars II.

48. Ad restitutionem tenetur qui infert damnum quod alius eras illaturus, nisi ipse intulisset.

49. Qui rem accepit dubitans an esset aliena, vbi sciuerit alienam esse, tenetur restituere tanquam male fidei possessor.

50. Sin postea sciuerit fuisse dantis, eam retinere potest: manente vero dubio, tenetur veritatem diligenter inquirere, quam si detegerit nequeat, partem restituat secundum quantitatem dubij.

51. Qui non ab initio sed postea cepit dubitare, an res esset aliena, tenetur adhibere diligentiam ad intelligendam veritatem: quâ adhibita si adhuc manes dubium, non tenetur restituere.

52. Accipere dono vel emere ab eo qui non est soluendo, non inducit obligationem ad restitutionem, nisi res esset hypothecata creditoribus.

53. Tamen peccatum est, & illud cum obligatione ad restitutionem, si fuerit cum sollicitatione ad dandum aut vendendum: aut rei quæ donata est aut credito vendita, adhuc habeatur.

54. Si accepta sit & consumpta bona fide, non est obligatio ad illius restitutionem.

QVÆSTIO I.

An quo casu quis bonæ fide rem emit, comperiens postea esse alienam, possit eam restituere illi à quo emit vsu suo pretium recuperet, quod sit se alioqui amissurum esse.

Hæc magna habet difficultatem: de eaque sunt oppositæ Doctorum sententiæ: Nam Alen. 4. part. quæ. 86. membro 3. Angelus Restitutio. 7. ver. Emens n. 1. Sylu Restit. 3. q. 7. dicto 1. D. Anton. 2. part. tit. 1. c. 12. §. 16. Nauar. in Ench. cap. 17. num. 8. & 9. Gabriel in 4. distict. 15. q. 3. art. 3. dub. j. quos Petrus à Nauarra lib. 3. cap. 4. part. 3. dubit. 4. sequitur, affirmantem partem tenent. Potissimaque ratio ipsorum est, quod emens rem aliquam bona fide, nullo iure teneatur cum graui suo incommodo eam reducere in meliorem statum, quam erat cum sibi data est: Sed tunc erat in manibus latronis. Quando ergo periculum est, quod nisi eam reddat latroni, amittet pretium, non tenebitur cum tanto damno eam domino restituere: præsertim cum nihil peccauerit accipiendo, aut retinendo, atque in pari casu innocentia, quique sibi magis teneatur quam alteri.

Partem negantem vero, quodque domino facienda sit restitutio, tenent Medina in Cod. De rebus restit. quæstio. 10. Sotus lib. 4. de iust. & iure. quæst. 7. art. 2. Couar. ad regulam Peccatum 3. part. in initio num. 3. & alii quos loco cit. Petrus à Nauarra commemorat: & Ludonicus Molina sequitur De iust. & iure tract. 2. disput. 722. ac propugnat acriter. Fundamentum ipsorum est, quod si dominus rei sciat eam esse apud possessorem bonæ fidei, potest prohibere ne eam latroni tradat, & cogere vt sibi restituat: peccaretque idem possessor, si id non faceret. Cum ergo ex natura rei, dominus ius istud habeat, præsumendumque sit, dum ignorat statum rei suæ, quod velit restitutionem sibi fieri non furi: sanè possessor faceret contra ius, si ei rem suam non redderet. Et certè si dum res in eo statu est, possessor habeat ius illam reddendi furi ad recuperandum pretium suum, non esset ratio cur eiusdem rei dominus (immo & Index id facere postularus) possit possessorem ipsum ea ex parte prohibere, ac suo illo iure spoliare. Adde quod res in eo statu existens debeatur domino, non autem furi: ideoque possessor non possit illam huic tradere ad recuperandum pretium suum: quod fur tenetur sine tali traditione ei reddere: neque periculum illius perdendi, imminet aliunde, quam ex eiusdem furis malitia; cui vt obstitatur non licet ponere rem alienam in peiore statu quam sit ille, in quo de facto constituta est.

Cæterum de tota hac re videtur dicendum primò, malæ fidei possessorem non posse rem alienam ei à quo accepit reddere, ad recuperandum suum pretium, nisi certò sciret eam esse nihilominus vero domino reddendam. Nam ratione acceptiõis iniustæ qua participat in iniusta detentione, & contrectatione rei alienæ, tenetur ad restitutionem in solidum non minus quam si domino eam primus furripuisset. Quod si dominus ipse non inueniatur, facta diligenti inquisitione, quidquid res valet deductis expensis circa eam factis, dandum est, inquit D. Anton. in cit. §. 16. sub finem, pro anima illius cuius fuit. Etenim talis possessor, vt ex Hostien. & Mo-

Ll naldo

naldo habet Syluest. in verbo *Restitutio*, tertio quest. 7. dicto 5. re-
netur pauperibus de re vel illius pretio, & de fructibus eius-
dem rei. Addit autem. D. Anton. Prælatum posse eidem posse
fessori, si pauper sit, tale quid relinqueret.

Dicendum secundo, si res titulo gratuito, id est, donatio-
ne accepta sit; eum qui bona fide accepit non posse illi qui
dedit reddere, si periculum sit, ne vero domino pereat, sed
teneri eidem domino reddere. Nullam enim iustam habet
causam exponendi tali periculo rem, quam scit esse alienam:
sicut nec eam sibi retinendi.

Dicendum tertio, quod quando esset admodum verosimile,
quod tradendo rem furi dominus rei nullum damnum
pateretur: quia vel fur sua sponte restitueret, vel facile & abs-
que molestia & incommodo dominus illam recuperaret;
tunc posse bonæ fidei possessorem reddere eam furi: si alio-
qui periclitaretur pretium quod pro ea dedit: quia domi-
nus esset irrationabiliter iniustus, si id nollet fieri: nec est qui
de hoc dubitet: ut nec quin possessor ipse bonæ fidei teneatur
reddere domino rem, quam habet, quando potest
pretium furi datum aliâ viâ recuperare, quam ei red-
dendo illam, quia contra iustitiam est te indemnem
reddere, damnum inferendo proximo, cum possis aliâ
viâ.

Dicendum quarto, quod Sotus in cit. art. 2. non longè à prin-
cipio expressit: si rusticus seu quispiam alius qui non tenetur
iuris subtilitates scire probabili ductus ignorantia restituat
rem prædioni, ut pretium recuperet, non curando verum
dominum: eo quod nesciat ei potius, quam alteri
faciendam restitutionem: ipsum postmodum in nihilum
teneri ipsi domino rei. Ratio est, quia non tenetur ratio-
ne rei acceptæ: cum illam iam non habeat, sed suum
pretium, in nullo factus ex illa ditior; nec tenetur ratione
iniustæ acceptationis: quia bona fide reddendo eam, non pec-
cauit.

43. Dicendum quinto, non esse facile vnam potius quam al-
teram duarum ante propositarum sententiarum condem-
nandam, propter auctoritatem, & rationum penè parium
momenta, quibus nituntur: ita ut super eis scrupulus pec-
cati mortalis Penitenti non sit iniiciendus, siue hanc siue il-
lam in praxi sequi velit. Nam etsi admitamus, quod Medi-
na dixit, priorem quidem esse piam, sed posteriorem videri
tutorem: tamen non compellimur ex eo dicere, hanc illâ
relictâ de necessitate esse in praxi sequendam: cum in iis que
sunt inter auctores dubia, se sui partem tutiorem sit tantum
consilij ex D. Anton. 1. par. tit. 3. cap. 10. §. 10. Nauarr. in
Enchir. cap. 27. numero 280. dummodo tamen altera sit tuta
& probabilis, seu quæ nitatur ratione sufficienti ad eam
sibi prudenter persuadendam. Si officias, documentum il-
lud parti exceptionem in casu in quo proximus afficeretur in
iuria Respondetur, casum propositum non esse eiusmodi;
quia in eo sicut vnus rem suam, ita alter pretium suum habet
expositum periculo; & in pari causa, licet proprium antepo-
nere alieno.

44. Dicendum sexto, bonæ fidei possessorem, si fur vel alius
à quo rem alienam accepit, non compareat, ut pretium re-
cuperet: debere omnino eam reddere domino: quia ei so-
li debetur tanquam sua. Neque reddenti tenebitur refundere
pretium datum: sed tantum satisfacere expensis, iuxta
prius tradita. Si autem verus dominus non inueniatur, factâ
illius diligenti inquisitione, possessor ipse bonæ fidei ex Syl-
uest. in cit. dicto 3. potest quidem ei à quo accepit rem reddere, ut
pretium suum recuperet si possit: sed debet omnes fructus
non consumptos bona fide, & quidquid aliud ex quo inde
est ditior, erogare pauperibus. Quod si facta erogatione
dominus compareat manebit liber à restitutione erogato-
rum, tanquam is qui fecerit de alieno, quod debebat in ta-
li casu.

Porto si possessori bonæ fidei, post venditionem innotescat
rem fuisse alienam, non tenetur id ipsum indicare domi-
no aut emptori, si ei notabile damnum inde imminet, ut si
ideo nequeat recuperare pretium quod bona fide emerat. Ra-
tio est: quia cum rem alienam non habeat, nec alicui sit causa
damni iniusta, non tenetur cum magno suo damno curare ut
dominus recuperet.

45. Dicendum septimo, si fur rem furtiuam quam alteri dedit

auferret ab eodem, non quidem offerente illam, sed solam
ad vitandum suum damnum, permittente auferri: sic per-
mittentem non teneri ad restitutionem: quia is non esset qui
rem de meliori statu extraheret, & constitueret in peiori
quam erat, sed fur: neque de eo aliud verificaretur, quâ quod
extractionem non impedierit, quam non tenebatur impedi-
re cum tanto suo damno. Secus esset verò, si ad id furem in-
duceret, aliquo modo ei cooperando, quia tunc causa esset
damni, peccaretque contra iustitiam: atque adeo teneretur
ad restitutionem. Solum enim permittitur ei, habere se me-
rè negatiuè, non impediendo.

QVÆSTIO II.

An mala fidei possessor teneatur restituere rem in eo valore quem ha-
buit maximum, à tempore quo ipse fuit in mora
restituendi.

46. **H**anc lare tractat Lud. Mol. de iust. & iure tract. 2. di-
sp. 725. Pro resolutione autem Confessatio necessa-
ria dicendum primò, ex Medina Cod. De reb. restitut. quest.
sexta, Couarr. ad regul. Peccatum par. 2. §. 6. num. 2. si rei va-
lor accreuerit in manu detentoris iniusti, & postea creuit,
verosimileque fuit, quod si eam restitueret cum plurimum
valuit, dominus eam vendidisset: aut non emisisset aliam æ-
qualis valoris, tunc furem teneri restitutionem facere se-
cundum maximum illum valorem; ut si quo tempore fur
triticum furatus est, ipsam valebat quinque, & postea creuit
ad valorem 10 quod dominus habens, tunc venderet eo pre-
tium, fur ipse tenetur illud restituere iuxta valorem 10. Proba-
tur, quia quando res peruenerit ad maximum illum valorem
is totus erato domini. Quia ergo fur tunc iniuste distulit solu-
tionem, tenetur ratione illius iniustæ retentionis ad restitu-
tionem totius talis lucri cessantis, aut damni emergentis cui
causam dedit. Quod si non esset moraliter verosimile domi-
num illam suam rem vendituram esse in eo maximo valore
aut recusaturum esse in re æquali sumptum facere, si restitui-
ta esset sua cum peruenit ad valorem illum; tunc tantum, 10
plus vel minus, restituendum est quantum æstimabitur ar-
bitrio prudentis interueniens lucrum cessans aut damnum
emergens ex tali iniusta retentione: ut nimirum dominus sic
tantum habeat in bonis quantum habuisset si ei res ablata
non esset. De qua re videri potest Petrus à Nauar. lib. 4. De
restit. cap. 1. dubit. 4.

Dicendum est secundò ex Couar. & aliis quos ipse citat, in
preced. num. 1. Quando res perit, aut redditur detentori in po-
testate iniusti detentoris, de qua non constat simili modo
perituras, aut futuram deteriorationem in potestate domini,
quia forte is illam distulisset antequam ad talem statum de-
uenisset, vel impediisset ne id eueniret; vel casus qui accidit
rei existentis in potestate iniusti detentoris, non accidisset
eidem, si in manu domini fuisset. Dicendum inquam est de-
tentorem tunc teneri illam domino restituere iusto valore
secundum prudentis estimationem. Id quod procedit quan-
tumvis res sic perierit citra vllam culpam eiusdem iniusti de-
tentoris: ut v. g. tacta fulgure de celo. Ratio est: quia talis ini-
ustus detentor semper censetur in mora esse non restituendo:
cum æquiparetur furi, qui, ut habet lex in re furtiuâ, de con-
ditione furtiuâ, semper in mora esse videtur. At moroso dam-
num imputatur: quamuis ipsum citra suam culpam continge-
gat, ut multarum legum auctoritate probat Couar. loco cita-
to. Rationem addens quod per iniquam detentionem alter
sit læsus in valore rei quæ perit.

Aduerte tamen, quod si talis iniustus detentor loco &
tempore congruo rem obtulerit vero domino, non tenetur
postea ad damnum, quod sine sua culpa euenit: cessat enim
tunc allata ratio: quandoquidem cessando purgavit moram;
quemadmodum Syluester docet in verbo Furtum, quæst. 16. in fine. Ceterum cum dicimus de detentore quo
casu moram non purgat, teneri restituere rem quæ secun-
dum iustum valorem facta est deterior: sic accipiendum
est: ut ad alterum duorum sub distinctione ipse teneatur,
prout ille cui restitutio faciendâ est, elegerit nempe vel ad red-
dendam rem, & tantum insuper addendum, quantum
æstimatur detrimentum, quod ea passa est; vel eadem sibi
retentâ ad reddendum totum id quod valeret si non esset
reddita deterior. Id quod Medina in citata quæst. 6. notans,
addit

additionem: quod rei dominus rationabiliter iniustus esse possit, si postquam res sua est reddita deterior, cogatur eam accipere, vel eam privari: ita ut consentaneum sit relinqui arbitrio ipsius, quod maluerit illorum duorum eligere: cum ad eum restitutum deventum sit per iniustitiam detentoris: cuius proinde conditio merito deterior est.

47. Dicendum est tertio, quod quando constat fore rem simili modo perituram, aut deteriorem reddendam apud verum dominum, iniustas detentor non teneatur in conscientia facere talis damni restitutionem, si aique sua nova culpa pereat, aut deterioretur ipsa res. Id quod tunc maxime probabiliter habet, quando res statim petitur aut deterior redditur, eo modo quo peritura esset aut deterior futura, existens in potestate domini. Ut si per adventum hostium ablata esset eo modo, quo existens in potestate domini ablata fuisset: aut si aliquis in mari quae patitur naufragium furetur aliqui animo sibi retinendi illud, & postquam accipit statim ipsum perit in mari eo modo quo periturum eras, si non acciperetur. Ita docet Medina ibidem, & latius tractat Petrus à Nauar. lib. 4. de restitut. cap. 1. dubit. 3. à num. 15.

In eo locum habere etiam si aliquando post res pereat aut reddatur deterior, probatur: quia de rigore iustitiae, nullus ratione iniustas acceptionis teneatur ad aliud, quam ad compensandum damnum, quod ex ipsa iniusta acceptione secutum est. At in hoc casu talis detentor ex ea tantum radice, iniuste inquam acceptionis, ad restitutionem teneatur. Quando enim res perit, non potest teneri ex re accepta; patetque ratio est quoad illud in quo deterior facta est res: quandoquidem in deterioratione illud quod consumptum est, perit. Quia igitur in casibus de quibus disputamus nullum de facto damnum domino rei secutum est ex iniusta acceptione, aut detentione (quandoquidem in potestate ipsius erat similiter peritura) sic ut nulla insurgat restituendi obligatio in foro conscientiae. Concedimus tamen, quod talis detentor apud quem res perit, teneatur restituere factas si quos ex illa percipit, aut dominus ipse percipisset: inter quos computari debet etiam usus; si alicuius valoris fuerit, aut si dominum privavit aliquo tali usu: et quae totum lucrum inde cessans, aut damnum inde emergens.

48. Potest hic aliquis percontari, An ad istiusmodi restitutionem is teneatur, qui alteri iniuste damnum infert. g. comburendo ipsius domum nihil emolumenti inde percipiendo, & posito quod si ille id non fecisset, alius erat idem damnum illaturus. Atque videtur prima fronte respondendum esse negativè: quod par ratio videatur esse in hoc casu; & in eo de quo proxime actum est. Sed tenendum est oppositum: quia sicut alius, qui erat damnum iniuste illaturus, teneatur ad integram restitutionem si illud dedisset: ita & teneatur is de quo agimus, qui in damno inferendo illum praeventit; neque par est ratio in hoc casu, ac in proxime tractato, ut utrumque attentè considerans facile intelligat.

QVÆSTIO III.

An is ad restitutionem teneatur, qui dubia: utrum res quam habet sit iniuste accepta.

49. Ad huius explicationem dicendum est primo, quod si is qui à principio cum rem emit, aut alter accepit, dubitavit an esset aliena, & iniuste possessa ab eo à quo accipiebat, et quae postea constet esse reuera alienam, tenebitur perinde ad restitutionem ac malae fidei possessor. Quamvis enim inter bonam & malam fidem detur medium, ex Covar. ad Reg. Possessor 2. par. §. 7. nu. 2. & sequent. nempe dubium, quo quis neque sciat aut credit rem esse suam, sicut bonae fidei possessor; neque scit aut credit rem esse alienam, sicut possessor male fidei: sed consistit medium inter vtrumque; at tamen quoad inchoandam possessionem & retinendam sibi rem, perinde est cum tali dubio, ac cum mala fide eam accipere; ut argumentò est, quod illo modo, perinde ac isto, conscientia dicitur capienti nefas ipsi esse rem ea ratione usurpare.

Ceterum hoc intelligendum est posita conditione, quod quis rem cum tali dubio accipiat animo sibi retinendi. Qui

enim acciperet cum eodem dubio, sed animo adhibendi diligentiam debitam in inquirendo cuius sit, atque tradendi ei si inveniatur, quia non faceret iniuriam, sed utiliter gereret negotium domini: tunc ad restitutionem teneretur eo solum modo, quo bonae fidei possessor.

50. Dicendum est secundo, quod si quis cum dicto dubio accepit rem animo retinendi eam sibi, postquam constat non fuisse alienam, sed eius à quo accepit, ad nullam tenebitur restitutionem: quia licet peccaverit cum tali dubio accipiendo rem, ut sibi retineret, tamen quia reuera nulli alteri fecit iniuriam, nulli restitutioni manet obnoxius.

Dicendum est tertio, quod si quis re accepta animo retinendi, adhuc perseveret dubius, neque sciat an ea sit aliena, tenebitur moralem adhibere diligentiam ad sciendum alienane sit aut non: sique illà adhibita nihil occurrat quod faciat probabilitatem, sed dubium perseveret, tenebitur ad restitutionem: non quidem ex toto sed ex parte, pro quantitate dubij (quod etiam citatis Caietano, Soto & Medina habet Leonara. Lessius de iust. & iure lib. 2. cap. 14. dubit. 4.) nempe si dubium sit pro vtraque parte æquale, tenebitur restituere dimidium: si sit minus probabile, tenebitur etiam minus restituere quam dimidium: pro quantitate scilicet dubij. Ratio verò cur hac ex parte non sit obligatio ad totius restitutionem, est: quia perseverante dubio, sicut iudicatur quod res fuerit aliena, ita etiam iudicabitur quod fuerit illius à quo est accepta, qui eam ad se pleno iure pertinentem dare poterit. Quae ratio ostendit etiam, tale quid esse pariter observandum circa eum cui facienda erit restitutio: nempe si dubitetur tantum de aliquo particulari an res fuerit illius: ei soli facienda erit restitutio, sin de pluribus dubitetur inter eos dividendum erit id quod ex re fuerit restituendum: hoc quae vel æqualiter, vel inæqualiter pro ratione dubij. Quod si dubitetur an res fuerit aliena, & ignoretur cuius sit, restitutio erit facienda pauperibus.

51. Dicendum quarto, quod si is qui rem accepit, non dubitaverit quidem à principio, an ille à quo accipiebat, eam possideret mala fide: dubitavit tamen an res ad alium pertineret: interea certus cum ipsum à quo accipiebat, esse bonae fidei possessorem. Dicendum inquam est, quod solum teneatur debitam diligentiam ad hoc adhibere, ut intelligat an res ad alium pertineat. Quae adhibita si dubium adhuc perseveret, ad nullam restitutionem tenebitur: quia in dubio melior est conditio possidentis. Neque is qui in tali dubio possidere cepit cum intentione faciendi praedictam diligentiam, est censendus mala, sed potius bona fide possessionem inchoasse ac successisse in totum ius, quod alter bonae fidei possessor habebat.

Dicendum quinto, eum qui licet à principio bona fide rem accepit, credendo eam esse illius à quo accepit, sed postea incipit dubitare an sit aliena, teneri solum facere competentem diligentiam ad inuestigandum an sit aliena: non autem ad restitutionem aliquam faciendam, si illà adhibita perseveret ipsa dubitatio. Nam tunc locus erit ei quod dicitur, meliorem esse conditionem possidentis: praesertim cum is de quo agimus, cepit bona fide possidere. Ceterum idem, tali debitam diligentiam praemissa, rationem ac conditionem possessoris fidei subit à tempore quo dubitare cepit illà verò adhibita, potest eandem rem vendere tanquam bonae fidei possessor ut Sylv. attigit Restitutio 3. qu. 7. dicto 3. dubium tamen emptori detegendo duplici nomine; tum ut cognoscat vitium rei, tum ut non praetermittat etiam ipse, debitam diligentiam adhibere ad sciendum an res sit aliena. De his videri possunt tradita à Medina in Cod. De rebus restit. quæ. 10. & à Covar. ad regulam Peccatum 3. par. in initio n. 4. Et eis addi, quod ipsorum doctrinæ consentaneum est, si accipias rem aliquam ut tuam, ab eo qui illam bona fide possidet: ac dubites nec certus sis moraliter tuam esse, te non posse eam retinere, sed debere totam restituere: quia, cum in dubio melior sit conditio possidentis, non potes spoliarè ipsam rem suam: nisi moraliter certus sis, quod non sit ipsius: qui nihil de eo dubitat, tanquam bonae fidei possessor.

QVÆSTIO IV.

An ratione rei acceptæ, obligatio sit ad restitutionem cum res accepta est quidem à vero domino, sed qui non est soluendo creditoribus.

AD huius explicationem cum Petro à Nauarr. lib. 3. De restit. in fine cap. 4. sequentes conclusiones statuere possumus.

52. Prima est: Non censeri aliquem ad restitutionem teneri eo ipso, quod sciat dominum à quo rem accepit uel emit, non esse soluendo aliis quibus debet. Probatur, quia talis non potest teneri ratione rei iniuste acceptæ, cum ex hypothese accepit ab habente dominium, licet peccante in eo, quod se sua sponte reddat impotentem ad restituendum illud ad quod tenetur. Neque ratione iniuste acceptationis: cum non inuito sed volente domino rem accepit. Neque refert quod creditor cui debetur, sit inuitus: quia licet in debitorem habeat actionem personalem qua ipsum compellat ad solutionem: non est tamen dominus rerum ipsius: unde fit ut illarum venditio, vel donatio sit valida cum fiat ab eo qui habet illarum dominium & recipiantur ab eo qui recipiendi & dominij acquirendi capax est. Et certe si hoc non concedatur, dicendum erit quoties emitur aliquid à mercatoribus qui credito, aut palliaris vsuris multa acquisierunt, necessarium esse examinare, an maneant potentes ad soluendum: quod valde durum est.

Secunda conclusio, quæ præcedentis moderatio est. Si res antedicto modo accepta, hypothecata esset creditoribus accipientem teneri ad illius restitutionem. Ratio est, quia accipiendo peccaret contra iustitiam: cum creditor tunc, non tantum habeat actionem ad personam, quam compellat: sed etiam ad rem quam sibi vendider: unde fit ut tali acceptatione lædatur in suo iure.

53. Tertia conclusio: Eum qui secundum primam conclusionem excusatur ad restitutionem, non excusari similiter à peccato: facit enim contra charitatem, si sciens alterum non esse soluendo, ab illo accipit id unde creditori damnum fecit iniuste retribuit: eo quod debitor suus reddat se impotentem ad solutionem ei faciendam. Quanquam ut memoratus auctor habet num. 220. in fine, si magni intercesset accipientis, res talem habere, is non videretur contra charitatem peccare mortaliter, illam taliter sibi comparando: quia lex charitatis permittit quemque sibi magis quam alii eri conuulere. Sed iudicauerim istud, ac etiam primam conclusionem, locum tunc habere, cum ille qui impotens est ad soluendum, proprio impulsu, suaque sponte donat, aut villiori pretio rem suam vendit. Namque illam sollicitare & inuitare ad id in quo peccare, ac inique agere cognoscitur, peccatum est cum obligatione ad restitutionem. Quæ ratione accipienda videtur communis sententia (in quam idem à Nauarr. in præced. num. 218. plures auctores commemorat) quod ad restitutionem is teneatur, qui aliquid accipit ab alio qui inde impotens est ad soluendum suis creditoribus. Fundamentum enim ita sciendi illis fuit, *vt idem addit num. 219.* quod si tali confulerem ne debita redderet creditoribus, inique agerem, & ad restitutionem tenerer, dato quod consilium meum efficax sit. Similiter ergo si sollicitatione mea rem suam mihi dar, unde factus est impotens ad soluendum quod debet alteri; inique ago & ad restitutionem teneor tanquam causa efficiens ut ipse non restituat.

Quarta conclusio est: Si res pro qua vnus alteri debitor est (vt v.g. si vestis quam credita pecunià emit exeret in se ipsa apud eundem debitorem, peccatum esse cum obligatione ad ad restitutionem, accipere illam ab eo; quando ex acceptatione ipsa, manet impotens ad soluendum. Ratio est, quia id fit eam aperta iniuria alterius, cuius est talis res saltem in suo iusto pretio.

54. Quinta est: Eum qui bona fide rem aliquam accepit & consumpsit, non teneri ad illius restitutionem, cum postea cognoscet datam esse ab eo qui non est soluendo suis creditoribus. Probatur: qui, *vt omnes fatentur*, si is non tenetur restituere qui bona fide accepit, & consumpsit rem alienam cuius dominium nunquam acquisiuit: multo magis à resti-

tutione liber erit is, qui eadem bona fide accepit, & consumpsit rem cuius dominium verè habuit in se transfatum ab eo, qui illud verè habebat.

CAPVT VI.

De obligatione ad restitutionem ratione iniuste acceptationis.

S V M M A R I V M.

55. Qui obligatur ad restitutionem ratione iniuste acceptationis non tenetur reddere idem numero.

56. Talis obligatio transit ad heredes & fideiussores.

57. Fideiussoris obligatio quantà sit.

58. Debitor principalis suo fideiussori tenetur non tantum de capitali, sed etiam de omni damno.

59. Pro parte hæres, doctus a soluere tenetur tantum pro parte hereditatis.

60. Non potest a'is solutio pro arbitrio differri, maxime legatorum piorum: quæ illam requirunt, vt defunctus releuetur à pena Purgatorij.

61. Probabile non est obligationem esse in conscientia, soluendi debita, cum superent hereditatem.

62. Quando pater filiorum, socius socij, dominus serui, mercator proserena debitum tenetur soluere.

DVæ potissimum generales regulæ traduntur de obligatione ad restitutionem ratione iniuste acceptationis. Prior est, Qui tenetur ad restitutionem ratione iniuste acceptationis, qualis censetur in emptione licita, & in mutatione pecuniarum, vel alterius rei vsu consumptibilis: non est necesse vt eandem numero rem quam accepit, restituat: etiam si illam adhuc habeat: sed sufficit vt pretium seu æquiualens soluat: siue res ipsa perierit, siue non. Ratio est, quia per huiusmodi contractum transfertur dominium rei in alium; ita vt periens, non pereat danti; sed recipienti. Quapropter non debet ex iustitia reddi eadem numero.

Posterior regula. Quando quis tenetur ad restitutionem ratione iniuste acceptationis, obligationem transferre tantum ad ipsius hæreses & fideiussores: non autem ad alios quitalis acceptationis causa fuerunt quidem sed absque vili cooperatione iniusta. Itaq; si quis pecuniam mutuo accepit, noluit restituere, heredes ipsius, aut qui pro eo fidem dederunt tenentur supplere defectum ipsius: non item is quialiter suafit vt mutuo daret. Probatur: quia cum ista ratione ad restitutionem quis teneatur, non quidem ex delicto, sed ex tenore pacti, & conventionis factæ: obligatio illa extendi potest tantum ad eos, qui contrahendi cum creditore voluntatem habuerunt; vt præter principalem debitorem censetur habuisse: tum ipsius hæreses, qui cum hereditate, suscipiunt onera ei annexa, prout declaratur à Syluestro in verbo *Hæreditas* tertio quest. 4. & sequentibus: tum fideiussores qui pro debitore se obligarunt: non item cæteri, qui quamuis aliquo modo fuerint causa contractus, non habuerunt tamen in voluntate efficere se debitores.

Hic pro praxi quædam notanda occurrunt. Primum est, de quo Petrus à Nauarra lib. 3. De restit. cap. 4. par. 2. dubit. 1. Fideiussorem teneri in conscientia debitum soluere: neque sufficere vt ad id paratus sit, si à creditore conueniatur, & à Iudice condemnatur. Ratio est, quia fideiussor de alieno debito factus suum. Ipse ergo perinde ac alter pro quo fideiubet, vere debitor est, obligatus in conscientia; ita vt adueniente termino, teneatur ad solutionem sicut principalis.

Secundum est, principali debitore ab obligatione liberato, fideiussor esse quoque liberum: quia obligatur tantum ratione illius. Tertium est, ob prorogatum ad tempus, terminum solutionis, fideiussorem ab obligatione soluendi non liberari, vt nec debitore principalem: nisi in duobus casibus. Alter est, si fideiussor obligasset se tantum ad certum tempus, eoque expleto terminum solutionis prorogaretur debitori. Alter est, si de nouo contractus fiat. Ex quo enim contractus in nouatur, præcedens expirat: unde fit vt fideiussor eo obligatus, liber maneat, nisi obligetur de nouo. Quod etiam habet Petrus à Nauarra in seq. dubit.

Quartum est, de quo adhuc idem dubit. 4. fideiussorem tenetur